

УДК 348.096:331.107:004.912

О. М. Хомік

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Обґрунтовано ефективність і доцільність використання мультимедійних технологій як засобу формування управлінської культури майбутніх економістів. З'ясовано сутність понять «електронні засоби», «мультимедіа», «мультимедійні технології», наведено переваги і особливості використання мультимедійних технологій у навчально-виховному процесі вищої школи. Подано авторське визначення поняття «формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій».

Постановка проблеми

На сучасному етапі розвитку суспільства національна система професійної освіти зазнає докорінних змін, пов'язаних із підвищенням якості підготовки у ВНЗ України конкурентоздатних і творчих фахівців. Модернізація вищої освіти вимагає переосмислення й пошуку нових організаційних форм і методів навчання, які забезпечили б їх якість та ефективність. Відповідно до цього розширюється і поглиблюється зміст професійної підготовки майбутніх економістів, урізноманітнюються форми і методи навчання, використовуються мультимедійні технології, які дозволяють значно підвищити якість цього процесу.

Аналіз наукових досліджень і публікацій

На сьогодні проблеми впровадження й ефективного застосування мультимедійних технологій в освіті стали темою значної кількості теоретичних і експериментальних праць вітчизняних і зарубіжних педагогів. Дослідженням мас-медіа в цілому, моделей і методів медіаосвіти займалися Л. Зазнобіна, Д. Консідайн, Л. Мастер-ман, Ю. Усов, О. Федоров; психолого-педагогічними дослідженнями з питань медіаосвіти — О. Баранов, О. Бондаренко, К. Ворсноп, Н. Габор, Р. Куїн, О. Спічкін та ін. Проте проблема формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій в педагогічній літературі ґрунтовно не вивчалася. Зокрема, недостатньо розкриті можливості мультимедійних технологій в навчально-виховному процесі підготовки майбутніх економістів, не уточнено сутність поняття «формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій».

Метою статті є обґрунтування ефективності і доцільності використання мультимедійних технологій як засобу формування управлінської культури майбутніх економістів.

Виклад основного матеріалу

Для забезпечення і підвищення якості освітнього процесу поряд із традиційними засобами навчання необхідно розробляти і застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Вирішенням цієї проблеми є впровадження в навчальний процес електронних засобів навчання. Електронні засоби навчання, як вважає Д. В. Чернилевський, це «програмні засоби навчального призначення, у яких відображена певна предметна галузь, у тій або іншій мірі реалізована технологія її вивчення, забезпечені умови для реалізації різних видів навчальної діяльності» [1, с. 369].

Проблема організації навчального процесу з використанням електронних засобів навчання надзвичайно актуальна, вона дозволяє здійснити перехід від предметного принципу побудови змісту освіти до створення інтегрованих навчальних курсів. Одним із видів електронних засобів навчання є мультимедіа, які надають великі можливості для удосконалення навчального процесу у вищій школі. Ю. Шафрін трактує мультимедіа як спеціальну технологію, яка дозволяє за допомогою програмного забезпечення та технічних засобів об'єднувати на комп'ютері звичайну інформацію (текст та графіку із зображеннями, що даються в динаміці) [2].

За твердженням О. П. Буйницької, мультимедійна технологія — це «технологія, яка дозволяє за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти і водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну даними, відомостями» [3]. Ю. Н. Дрешер під мультимедією розуміє «технологію, яка дозволяє за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти і водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну даними, відомостями» [3]. Ю. Н. Дрешер під мультимедією розуміє «технологію, яка дозволяє за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти і водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну даними, відомостями» [3].

тимедійними технологіями розуміє сукупність технічних навчальних засобів і дидактичних засобів навчання — носіїв інформації. Технічні засоби мультимедіа, на думку автора, забезпечують перетворення інформації із аналогової, тобто неперервної, в цифрову форму з метою її зберігання і обробки, а також зворотне перетворення, щоб ця інформація була адекватно сприйнята людиною [4]. В. І. Євдокимов, Г. Ф. Пономарьова, В. В. Луценко і Т. П. Агапова під терміном «мультимедійні технології» розуміють «технології конвертування всіх видів інформації у цифровий формат, інтеграції інформації в один документ і відтворення його на комп'ютері» [5].

Аналізуючи наведені визначення, можна зробити висновок, що більшість авторів під мультимедійними технологіями розуміють технічні засоби навчання, які дозволяють за допомогою комп'ютера відтворювати інформацію, а, зокрема, Ю. Н. Дрешер, крім технічних засобів навчання, під мультимедійними технологіями розуміє і дидактичні засоби навчання.

Мультимедійні засоби навчання, які використовуються у навчальному процесі, мають відповідати дидактичним та методичним вимогам. До специфічних дидактичних умов С. С. Риженко відносить: адаптивність до індивідуальних можливостей студента; інтерактивність навчання; реалізація можливостей комп'ютерної візуалізації учбової інформації; розвиток інтелектуального потенціалу студента; системність і структурно-функціональна зв'язаність представлення навчального матеріалу; забезпечення повноти (цілісності) і неперервності дидактичного циклу навчання. Мультимедійні засоби навчання мають задовольняти такі методичні вимоги: представлення навчального матеріалу, оснований на взаємозв'язку і взаємодії понятійних, образних і дієвих компонентів мислення; відображення системи термінів навчальної дисципліни у вигляді ієрархічної структури високого порядку; надання студенту можливості виконання різноманітних контролюючих тренувальних дій [6].

Беззаперечними перевагами та особливістю мультимедіа технології є такі можливості, що активно використовуються в процесі навчання: збереження значного обсягу найрізноманітнішої інформації на одному носіїві (до 20 томів авторського тексту, близько 2000 високоякісних зображень, 30—45 хвилин відеозапису, до 7 годин звуку); збільшення (деталізації) на екрані зображення або його найцікавіших фрагментів, іноді в двадцятикратному збільшенні (режим «лупа») за умови збереження якості зображення. Основними перевагами мультимедійних технологій, як вважає О. П. Буйницька, є «розширення можливостей, вдосконалення методів доступу до матеріалів, більша наочність опановуваного матеріалу» [3].

Медіаосвіта як процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації, як стверджують Г. В. Онкович і А. Д. Онкович, покликана формувати культуру комунікації, вміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати медіатексти з метою розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних та творчих здібностей [7]. Мультимедійні технології навчання, як вважає О. І. Пушкар, надають можливості учителю для досягнення дидактичної мети застосовувати як окремі види навчальної роботи, так і будь-який їхній набір, тобто спроектувати навчальне середовище. Орієнтовані на вчителя інструментальні засоби дозволяють йому оперативного поновлювати зміст навчальних і контролюючих програм відповідно до появи нових знань і технологій. Вчитель отримує додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості учня, творчого пошуку й організації їхньої спільної роботи. Також комп'ютер бере на себе дуже велику частину рутинної, тривалої для вчителя роботи, вивільняючи йому тим самим час для творчої роботи. Комп'ютер використовується як допоміжний засіб для ефективного розв'язання вже існуючої системи дидактичних завдань [8, с. 504]. Широке застосування мультимедійних технологій, зазначає С. С. Риженко, здатне різко підвищити ефективність активних методів навчання для всіх форм організації навчального процесу: на етапі самостійної підготовки студентів, на лекціях, на семінарських, практичних та лабораторних заняттях [6].

Застосування сучасних засобів мультимедіа дозволяє подавати лекційний матеріал різноманітними способами, забезпечуючи глибше занурення в тему обговорення в порівнянні з традиційними формами викладу. Традиційно на лекційних заняттях використовуються презентації — набір слайдів, представлених у певному порядку. Презентація демонструється на великому екрані за допомогою мультимедійного проектора і служить ілюстрацією до розповіді викладача. В якості інформаційного наповнення презентації можуть бути використані різні види інформації (тексти, аудіо, графічна, анімація, відео та ін.).

Для проведення семінарських та практичних занять інформаційні технології використовуються рідше, хоча також доцільно. Презентацію на практичних та семінарських заняттях можна демон-

струвати як за допомогою проектора, так і на екранах моніторів (під час проведення занять в комп'ютерному класі). В процесі проведення таких видів занять презентація використовується для частини заняття, наприклад, у вступній частині для повторення раніше пройденого матеріалу. У цьому випадку презентацією може керувати як викладач, так і студент.

Використання мультимедійних технологій в навчанні, на думку Г. А. Суминої і Н. Ю. Ушакової, реалізують декілька основних методів методичної діяльності, які традиційно поділяються на активні і пасивні принципи взаємодії студента з комп'ютером. Пасивні мультимедійні продукти розробляються для управління процесом представлення інформації (лекції, презентації, практикуми), активні — це інтерактивні засоби мультимедіа, які передбачають активну роль студента, який самостійно вибирає підрозділи в межах конкретної теми, визначаючи послідовність їх вивчення [9].

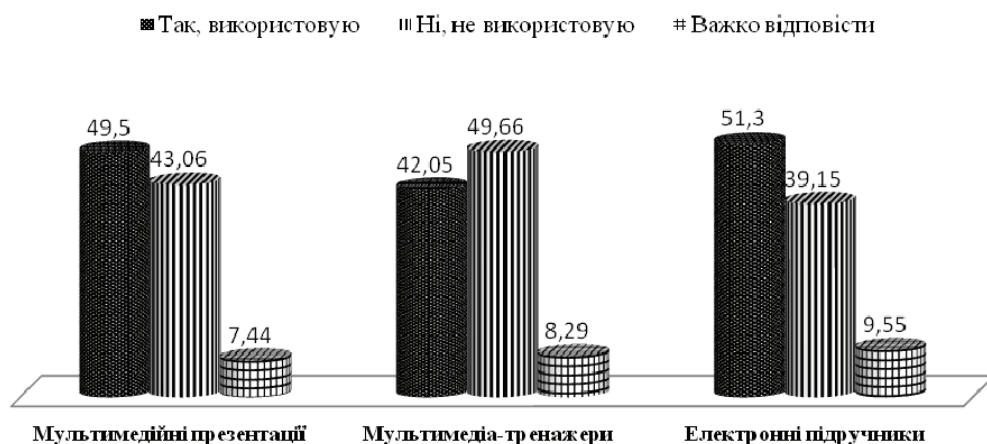
Новітні мультимедійні засоби навчання надають можливість студентам користуватися нетрадиційними джерелами інформації, підвищувати ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, реалізують нові форми і методи навчання. В свою чергу, мультимедійні засоби навчання значно розширюють можливості і викладачів. Адже вони сприяють індивідуалізації навчання, активізації пізнавальної діяльності студентів, максимально адаптують процес навчання до індивідуальних особливостей студентів. Тобто, кожен студент має можливість працювати в своєму режимі, вибрати такий темп, за якого пройдений матеріал оптимально засвоюється.

Щоб з'ясувати, чи спрямовують викладачі свої зусилля на формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій, було проведено анкетування викладачів вищих навчальних закладів України, які здійснюють підготовку таких фахівців. У анкетуванні взяло участь 86 респондентів, зокрема, десять викладачів Бердянського державного педагогічного університету, чотирнадцять викладачів Житомирського державного університету імені І. Франка, п'ятнадцять викладачів Київського університету туризму, економіки і права, дванадцять викладачів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, одинадцять викладачів Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», десять викладачів Луцького інституту розвитку людини університету «Україна» та чотирнадцять викладачів Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука.

Зокрема, на запитання «Чи використовуєте Ви мультимедійні презентації на лекційних заняттях для формування управлінської культури майбутніх економістів?» відповідь «так, використовую» дало 49,5 % викладачів, «ні, не використовую» — 43,06 % респондентів, «важко відповісти» — 7,44 % опитаним (рисунок).

На запитання «Чи використовуєте Ви для формування управлінської культури майбутніх економістів на практичних заняттях мультимедіа-тренажери з метою імітування будь-яких процесів та явищ?» відповідь «так, використовую» дало 42,05 % викладачів, «ні, не використовую» — 49,66 % респондентів, «важко відповісти» — 8,29 % опитаним.

Аналіз відповідей на запитання «Чи використовуєте Ви електронні підручники для самостійної роботи студентів з метою формування у них управлінської культури?» виявив, що використовує електронні підручники 51,3 % викладачів, не використовує — 39,15 % респондентів, важко відповісти на це запитання 9,55 % опитаним.

Розподіл відповідей викладачів щодо використання мультимедійних та електронних засобів навчання, з метою формування управлінської культури майбутніх економістів (%)

Таким чином, серед мультимедійних технологій, які використовують викладачі вищих навчальних закладів щодо формування управлінської культури майбутніх економістів, найбільшою популярністю користуються електронні підручники (використовує 51,3 % викладачів). Менш популярними є мультимедіа-тренажери, які використовують 42,05 % викладачів.

Оскільки мультимедійні засоби навчання дозволяють підвищити інформативність лекції, стимулювати мотивацію навчання, наочність навчання за рахунок структурної надмірності, здійснити повтор найскладніших моментів лекції, реалізувати доступність і сприйняття інформації за рахунок паралельного представлення інформації в різних модальностях: візуальної і слухової, створити викладачу комфортні умови роботи на лекції, їх використання у навчальному процесі є необхідним для формування управлінської культури майбутніх економістів.

На основі проведеного нами аналізу доцільності використання мультимедійних технологій для підготовки майбутніх економістів уточнено сутність поняття «формування управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій». Під формуванням управлінської культури майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій ми розуміємо цілеспрямований процес набуття студентами здатності вироблення, прийняття та практичної реалізації управлінських рішень за допомогою використання мультимедійних комп'ютерних апаратно-програмних навчально-програмних засобів.

Висновки

Якість формування управлінської культури фахівців економічного профілю, озброєння їх необхідними теоретичними знаннями та практичними навичками залежить від впровадження форм і методів активного навчання. Однією із ефективних форм навчання є технологія мультимедіа, яка в умовах сьогодення стає особливо актуальною. Застосування мультимедіа під час навчання суттєво впливає на підвищення рівня розвитку образного мислення і водночас приводить до зміни співвідношення між ним і понятійним мисленням. Важливо, що під час таких змін не передбачається пониження значущості вербально-логічного рівня наукового пізнання. При цьому методи візуалізації інформації сприяють гармонічному розвитку когнітивних здібностей особистості студента.

Перспективою подальших досліджень буде уточнення сутності та структурних компонентів управлінської культури майбутніх економістів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе : учеб. пос. для вузов / Дмитрий Владимирович Чернилевский. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 437 с. — (Серия «Педагогическая школа : XXI век»).
2. Шафрин Ю. А. Информационные технологи : учеб. пос. / Ю. А. Шафрин. — М. : Бином. Лаборатория знаний, 2004. — Ч. 1 : Основы информатики и информационных технологий. — 316 с.
3. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання : навч. посіб. / О. П. Буйницька. — К. : Центр учбової літератури, 2012. — 240 с.
4. Дрешер Ю. Н. Применение мультимедийных технологий в образовательном процессе [Электронный ресурс] / Ю. Н. Дрешер. — Режим доступа : <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/153.pdf>.
5. Євдокимов В. І. Ефективність навчання студентів: навч. посіб. / [В. І. Євдокимов, Г. Ф. Пономарьова, В. В. Луценко, Т. П. Агапова та ін.] ; за ред. В. І. Євдокимова. — Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2004. — 222 с.
6. Риженко С. С. Про досвід використання мультимедійних технологій у навчальному процесі (у ВНЗ) [Електронний ресурс] / С. С. Риженко. — Режим доступу : lineyka.inf.ua/articles/001/.
7. Онкович Г. В. Від педагогічної журналістики до медіаосвіти [Електронний ресурс] / Г. В. Онкович, А. Д. Онкович — Режим доступу : <http://uadocs.exdat.com/>.
8. Информатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології / за ред. О. І. Пушкаря. — К. : Вид. центр «Академія», 2002. — 704 с.
9. Сумина Г. А. Использование мультимедийных технологий в учебном процессе вуза [Электронный ресурс] / Г. А. Сумина, Н. Ю. Ушакова. — Режим доступа : <http://www.masters.donntu.edu.ua/2007/fgtu/dedich/library/sumina/index.htm>.

Рекомендована кафедрою українознавства, політології і права

Стаття надійшла до редакції 16.10.2013

Рекомендована до друку 23.10.2013

Хомік Оксана Миколаївна — асистент кафедри інформаційних технологій та економічної теорії.
Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», Луцьк